

Antti Tuomi-Nikula, Britta Sohlman, Tuula Hynninen

Kriisipalvelujen nykytila kunnissa Kaakkois-Aasian luonnonkatastrofin jälkeen

Aiheita 14/2005

Kuvailulehti:

Tässä raportissa kuvataan psykososiaalisen kriisityön tilannetta Kaakkois-Aasian luonnononnettomuuden jälkeen kunnissa. Erityistä huomiota kiinnitetään niiden kuntien tilanteeseen, joiden asukkaita oli katastrofialueilta evakointilentoilla kotiutettujen 2600 suomalaisen joukossa. Alueelliset erot selvitetään käyttäen yksikkönä sairaanhoitopiiriä. Niin ikään tutkitaan, minkä kokoiset osuudet koko Suomen väestöstä kuuluvat erilaisen kriisiavun piiriin. Tuloksia havainnollistetaan teemakartoin, kuvaajin ja taulukoin.

Kyselyssä selvitettiin seitsemällä kysymyksellä psykososiaalisen kriisityön tarjontaa, saatavuutta ja kuntien ajankohtaisia tarpeita Kaakkois-Aasian luonnononnettomuuden uhrien tukemiseksi. Selvitys toteutettiin Stakesin mielenterveysryhmän MERTTU-projektin toteuttamana internetkyselynä Stakesin sivuilla osoitteessa <http://www.stakes.fi/merttu>. Raportissa esitettävät tulokset perustuvat tiedonkeruun tilanteeseen 20.4.2005, jolloin vastaus oli saatu 263 kunnasta, eli 63 % kyselyn saaneista.

Kunnittain tarkasteltuna kriisityön on organisoinut, joko itse tuotettuna tai ulkopuolelta ostettuna, 89 % kyselyyn osallistuneista kunnista. Tilanne on vielä parempi tarkasteltaessa näissä kunnissa asuvan väestön määrää: 94 % kuntien kokonaisväestöstä asuu kunnissa, joissa kriisiapua on kunnan puolesta tarjolla. Evakuoituista kunnallisen kriisiavun piirissä on yli 96 %, eli vielä enemmän kuin koko väestöstä.

Sekä kriisityön määrälliset että osaamisresurssit arvioi normaalitilanteessa riittäviksi neljä viidestä kunnasta. Kunnissa ei ole suuria eroja sen suhteen, onko kunnissa katastrofialueilta evakuoituja vai ei. Kaakkois-Aasian luonnonkatastrofin jälkeisen psykologisen kriisiavun ja jatkohoidon toteuttamiseksi kunnista 80 prosenttia arvioi sekä määrälliset että osaamisresurssit riittäviksi. Tilanne muuttuu, kun asiaa tarkastellaan evakuoituista käsin: noin 900 evakuoitua ihmistä asuu kunnissa, joissa arvioidaan sekä määrälliset että osaamisresurssit riittämättömiksi tarvittavan jatkohoidon toteuttamiseksi.

Avainsanat: kriisiryhmät, resurssit, kunnallinen palvelu

Abstrakt:

Denna rapport klarlägger situationen inom kommunernas psykosociala krisarbete efter naturkatastrofen i Sydostasien. Speciell vikt läggs på situationen i kommuner med invånare bland de 2600 finländare som anlände med evakueringsflygen. Situationen analyseras även områdesvis enligt indelningen i sjukvårdsdistrikt. Dessutom analyseras tillgången på kris-hjälp för alla invånare i Finland. Resultaten illustreras med temakartor, grafer och tabeller.

I en enkät ställdes sju frågor om utbudet av psykosocialt krisarbete, krisarbetets tillgänglighet och kommunernas aktuella behov för att stöda offren för naturkatastrofen i Sydostasien. Enkäten genomfördes av MERTTU-projektet inom Gruppen för mental hälsa vid Stakes som en nätenkät på adressen <http://www.stakes.fi/merttu>. Denna rapport bygger på de enkätsvar som var tillgängliga 20.4.2005, då 263 kommuner, dvs. 63 % av de som tillställts enkäten, svarat.

Den kommunvisa analysen anger att 89 % av kommunerna har ordnat krisarbete, antingen som egen verksamhet eller genom upphandling. Situationen är ännu bättre om andelen invånare i dessa kommuner beräknas: 94 % av finländarna bor i kommuner som erbjuder ordnat krisarbete. Av de evakuerade är över 96 % inom ramen för kommunalt krisarbete.

Fyra av fem kommuner bedömer att såväl de materiella resurserna som kompetensresurserna inom krisarbetet normalt är tillräckliga. I detta avseende finns det inga stora skillnader mellan kommuner med invånare som evakuerats från katastrofområdet och andra kommuner. 80 % av kommunerna som svarat bedömer att såväl de materiella som kompetensresurserna är tillräckliga för den psykologiska krishjälpen och eftervården efter naturkatastrofen i Sydostasien. Om situationen granskas utgående från de evakuerade framträder en annan bild: ungefär 900 evakuerade är från kommuner som bedömer att såväl de materiella som kunskapsmässiga resurserna är otillräckliga för att förverkliga den fortsatta vård som behövs.

Nyckelord: krisgrupp, resurser, kommunala tjänster

Sisällys

Johdanto.....	5
Menetelmät ja aineisto	5
Tulokset	7
Kriisityön tilanne kunnittain	7
Kysymys 1. Toimiiko kunnassa kriisiryhmä äkillisiä traumaattisia tilanteita varten?	7
Kysymys 2. Kriisiryhmän tavoitettavuus?	8
Kysymys 3. Kriisityön pääasiallinen sisältö?	8
Kysymys 4. Kriisiryhmän vetäjän ammatti?	9
Kysymys 5. Ovatko kunnan kriisityön resurssit riittävät normaalitilanteissa?	10
Kysymys 6. Ovatko kunnan kriisityön resurssit riittävät Kaakkois-Aasian luonnon- katastrofin jälkeisen psykologisen kriisiavun toteuttamiseen lähiviikkoina.....	11
Kysymys 7. Ovatko kunnan palvelujärjestelmän resurssit riittävät Kaakkois-Aasian luonnon- katastrofin jälkeen tarvittavan jatkohoidon (kriisin ja trauman hoito) toteuttamiseen?	12
Kriisityön erot alueittain	12
Kriisityön tilanne kunnittain väestöosuuksien mukaan.....	17
Katastrofiaalueilta evakuoitujen eri kysymyslukissa.....	20
Johtopäätökset.....	23
Liitteet	24
Liite I. Kyselylomake.....	24

Johdanto

Stakesin mielenterveysryhmä on selvittänyt kuntien psykososiaalisen kriisityön tilannetta Kaakkois-Aasian tsunamikatastrofin jälkeen.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut Aasian luonnononnettomuuden psykososiaalisen tuen ja palvelun asiantuntijatyöryhmän. Asiantuntijatyöryhmän tehtävänä on ohjata ja tukea kuntia psykososiaalisen kriisiavun antamisessa onnettomuuden uhreille ja heidän lähiomaisilleen. Lisäksi ryhmän tehtävänä on mm. seurata, selvittää ja arvioida maan eri osissa Aasian luonnononnettomuuden johdosta syntyneitä psykososiaalisen kriisiavun tarvetta sekä palvelujen saatavuutta. Ryhmän tulee myös tehdä tarvittaessa esityksiä tähän onnettomuuteen liittyvien palvelujen kattavuuden, laadun ja tavoitettavuuden parantamiseksi.

Käynnistetty selvitys liittyy Kaakkois-Aasian luonnononnettomuuden aiheuttamaan tarpeeseen saada välittömästi tietoa kuntien kriisityön tarjonnasta, saatavuudesta ja kuntien ajankohtaisista tarpeista nimenomaan luonnononnettomuuden uhrien auttamiseksi. Selvitys toteutettiin Sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta ja Aasian luonnononnettomuuden psykososiaalisen tuen ja palvelun asiantuntijatyöryhmän työhön liittyen.

Tämän raportin tarkoituksena on selvittää psykososiaalisen kriisityön tilannetta kunnissa eri tavoin luokiteltuna. Erytystä huomiota kiinnitetään niiden kuntien tilanteeseen, joiden asukkaita oli katastrofialueilta evakointilennoilla hengissä tuotujen 2600 suomalaisen joukossa. Kuntakohtaisen jaottelun lisäksi selvitetään alueelliset erot käyttäen yksikkönä sairaanhoitopiiriä. Niin ikään tutkitaan, minkä kokoiset osuudet koko Suomen väestöstä kuuluvat erilaatuisen kriisiavun piiriin. Tuloksia havainnollistetaan teemakartoin, kuvaajin ja taulukoin.

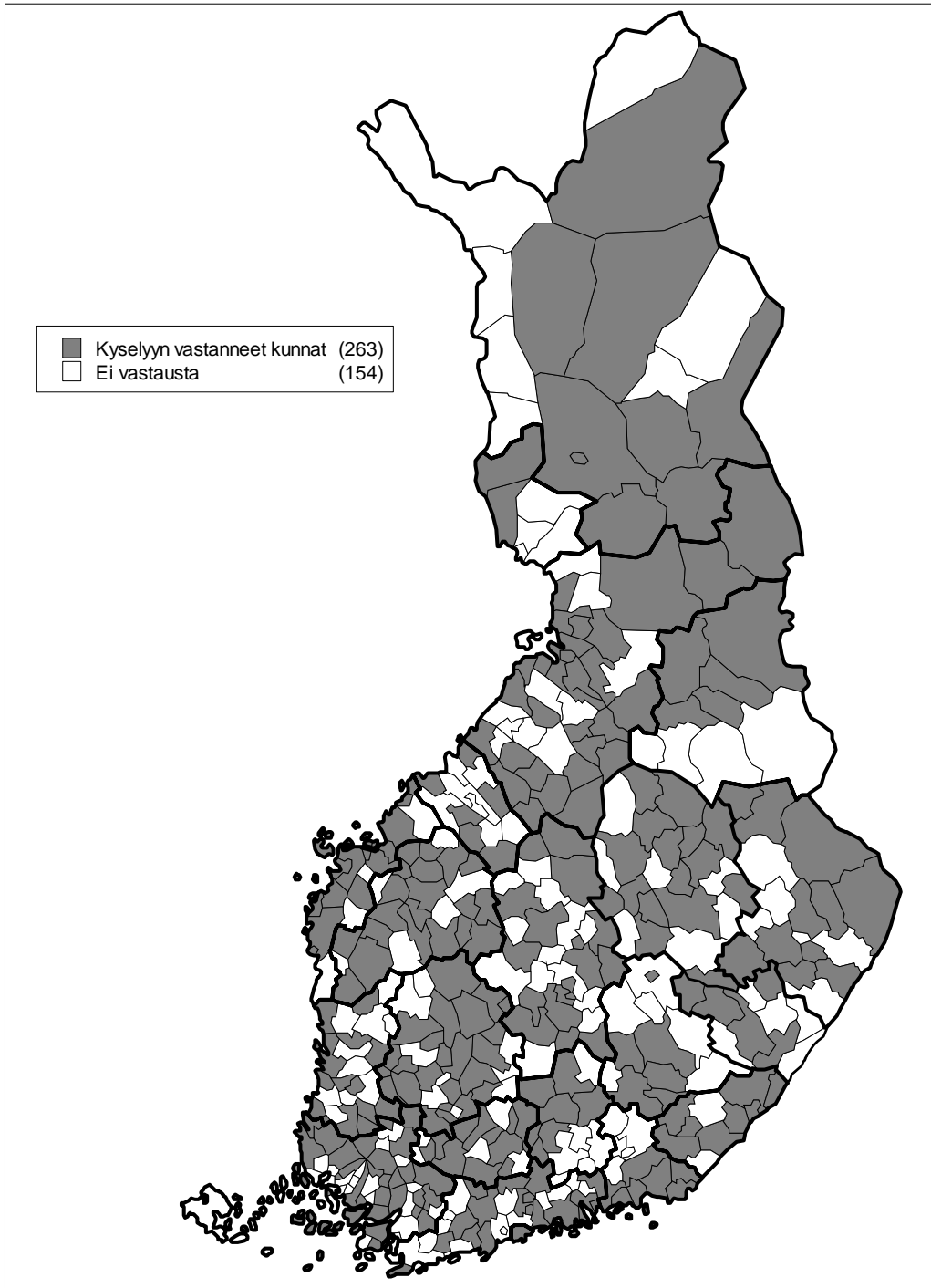
Menetelmät ja aineisto

Kyselyssä selvitettiin seitsemällä kysymyksellä (Liite 1) psykososiaalisen kriisityön tarjontaa, saatavuutta ja kuntien ajankohtaisia tarpeita Aasian luonnononnettomuuden uhrien tukemiseksi. Vertailtavuuden takaamiseksi tiedonkeruussa käytettiin tutkija Tuula Hynnisen kehittämää kriisityön luokittelua, jota käytettiin v. 2002 osana laajempaa ehkäisevän mielenterveystyön, kriisityön ja itsemurhien ehkäisyn selvitystä. Teknisesti tiedonkeruu toteutettiin osana Suomen Akatemian, Stakesin ja Kuntaliiton MERTTU - tutkimushankkeen kuntatiedonkeruuta.

Stakesin internetsivuilla julkaistiin viikon 2 alussa kuntakohtainen kysely osoitteessa <http://www.stakes.fi/merttu>. Manner-Suomen kunnille ja Ålands hälso- och sjukvård:ille lähetettiin sähköpostitse pyyntö osallistua tiedonkeruuseen. Stakesin mielenterveysryhmä on tarjonnut työaikana puhelintuen lomakkeen täyttäjille.

Kunnissa kysely pyydettiin ohjaamaan henkilölle, joka on vastuussa kriisiryhmän toiminnasta. Toivomuksena oli, että kunnissa kyselyyn vastaa ammattihenkilö, jolla on paras perehtyneisyys asiaan. Vastauksia kyselyyn pyydettiin kunnilta viipymättä.

Seuraavassa esitettävät kyselyn tulokset perustuvat tiedonkeruun tilanteeseen 20.4.2005, jolloin vastaus oli saatu 263 kunnasta, eli 63 % kyselyn saaneista (Kuva 1). Kaikki kunnat eivät kuitenkaan olleet vastanneet kaikkiin kysymyksiin, joidenkin kysymysten kohdalla vastanneiden kuntien määrä on selvästi pienempi. Kyselyyn osallistuminen oli hyvin tasaisesti maanlaajuisesti, mikään alue ei selvästi erotu erityisen hyvällä tai huonolla vastausprosentilla.

Kuva 1. Kyselyn vastaustilanne 20.4.2005

Suomen kuntien lukumäärä vuodenvaihteessa 2004-2005 oli 432, mutta koska 16 kuntaa käsittävä Ahvenanmaa käsiteltiin kyselyssä yhtenä alueyksikkönä, oli kohderyhmän koko käytännössä 417 kuntaa. Katastrofialueilta evakuoitujen kotoisin oli 191 eri kunnasta eli lähes puolesta Suomen kunnista. Näissä kunnissa asuu koko Suomen väestöstä yli 80 %, joten evakuoituja asuu etenkin väestöltään suurissa kunnissa. Kyselyyn vastanneista kunnista evakuoituja oli kotoisin 121 kunnasta.

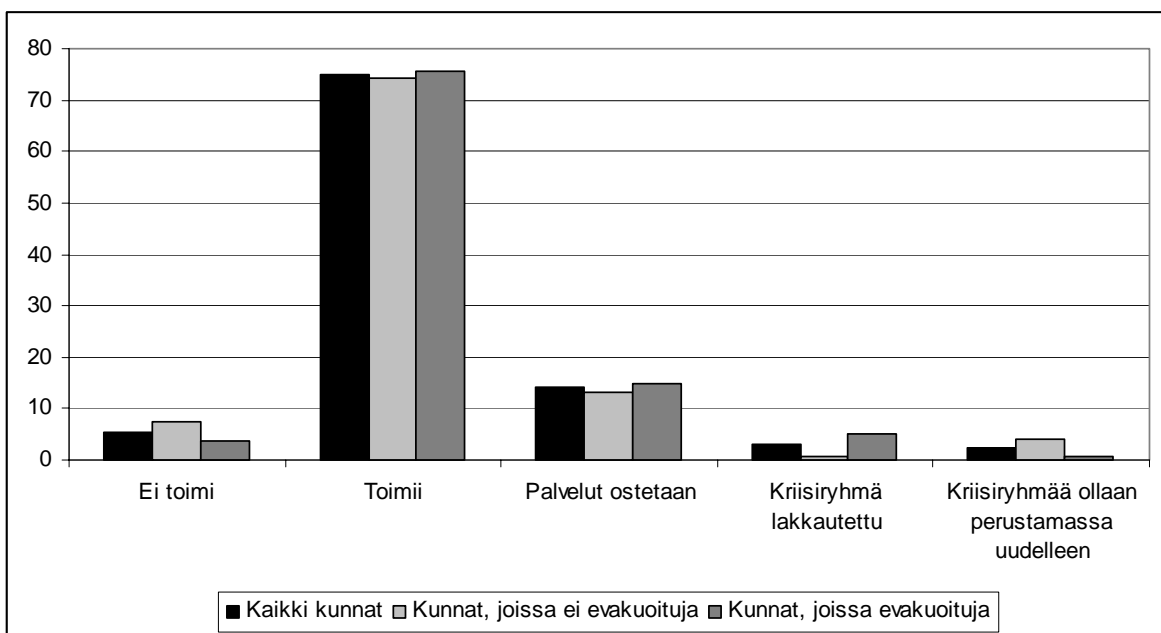
Tulokset

Kriisityön tilanne kunnittain

Tässä osiossa havainnollistetaan kysymys kerrallaan kriisityön tilannetta kunnittain. Yksittäisiä kuntia ei nosteta esiin, vaan pyritään selvittämään, kuinka suuri osuus kunnista on järjestänyt kriisiavun milläkin lailla. Kunnat jaetaan kahteen ryhmään: niihin, joissa asuu katastrofialueilta evakuoituja sekä niihin, joissa evakuoituja ei asu. Tällä tavoin saadaan selville, onko näissä kahdessa kuntaryhmässä eroja kriisiavun kattavuuden ja laadun suhteen. Kysymykset 6 ja 7, joissa selvitetään kriisityön resursseja välittömästi luonnononnettomuuden jälkeen, koskevat vain niitä kuntia, joissa asuu evakuoituja.

Kysymys 1. Toimiiko kunnassa kriisiryhmä äkillisiä traumaattisia tilanteita varten?

Kyselyyn vastanneissa kunnissa kriisityön kattavuus on varsin hyvä. Kolme neljästä kunnasta ilmoitti, että niissä toimii oma kriisiryhmä. 14 % kunnista ostaa psykososiaalisen kriisityön palvelut ulkopuolelta, useimmiten kuntayhtymältä, sairaanhoitopiiriltä tai kriisikeskukselta. Täten kriisityön on jollain lailla organisoinut 89 % kunnista. Vajaassa kymmenesosassa kunnista kriisiryhmä on joko lakkautettu tai sitä ei muuten ole.

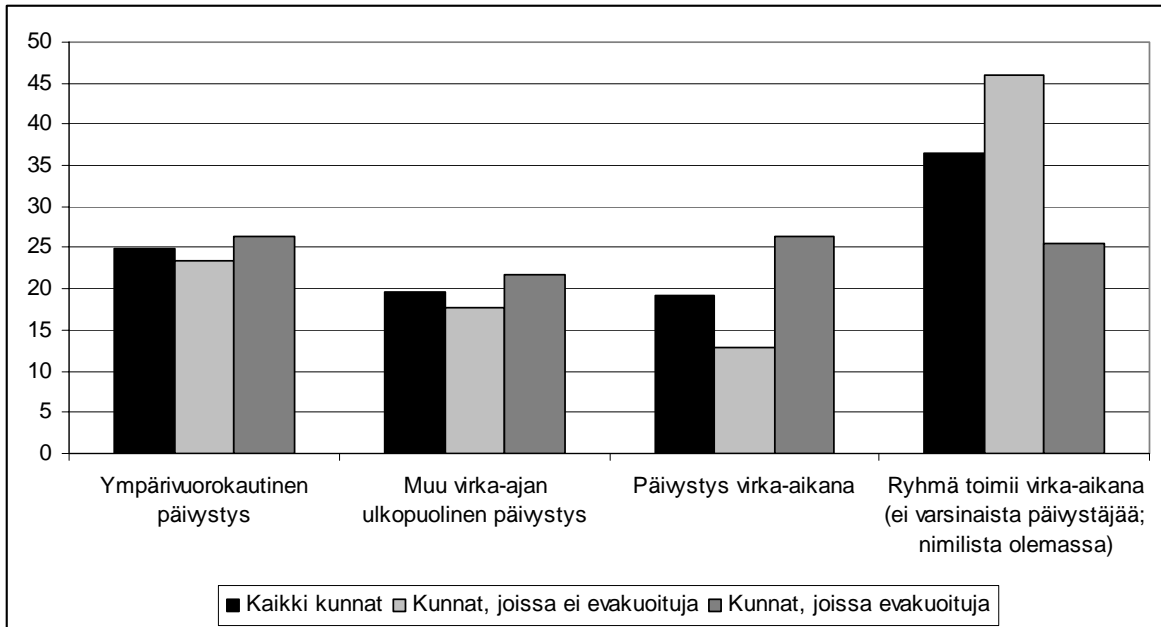

Kuva 2. Toimiiko kunnassa kriisiryhmä äkillisiä traumaattisia tilanteita varten? Vastausten prosenttijakauma (n=260)

Kriisiryhmien tilanteessa ei ole juurikaan eroa sen perusteella, onko kunnassa katastrofialueilta evakuoituja vai ei. Varsinkin niiden kuntien osalta, joissa toimii oma kriisiryhmä, tilanne on erittäin tasainen. Suurempia eroja on vain niiden vastausten kohdalla, joiden frekvenssi on hyvin pieni.

Kysymys 2. Kriisiryhmän tavoitettavuus?

Kunnissa, joissa kriisiapua on saatavilla, kriisiryhmän tavoitettavuus vaihtelee ympärivuorokautisesta virka-aikana toimivaan päivystykseen. Lähes neljäsosassa kunnista kriisiryhmä on tavoitettavissa kaikkina vuorokaudenaikoina. Viidesosassa päivystetään virka-ajan ulkopuolella, mutta ei ympärivuorokautisesti. Yli puolessa kunnista kriisiryhmä on tavoitettavissa vain virka-aikana.

Kuva 3. Kriisiryhmän tavoitettavuus. Vastausten prosenttijakaumat (n=230)

Erot sen perusteella, onko kunnassa evakuoituja vai ei, ovat pienimpiä niissä kunnissa, joissa kriisiryhmän tavoitettavuus on paras. Virka-aikaan rajoittuvaa päivystystä tarjoavissa kunnissa erot ovat huomattavat. Kaiken kaikkiaan tilanne vaikuttaa olevan hiukan parempi niissä kunnissa, joissa on katastrofialueilta evakuoituja.

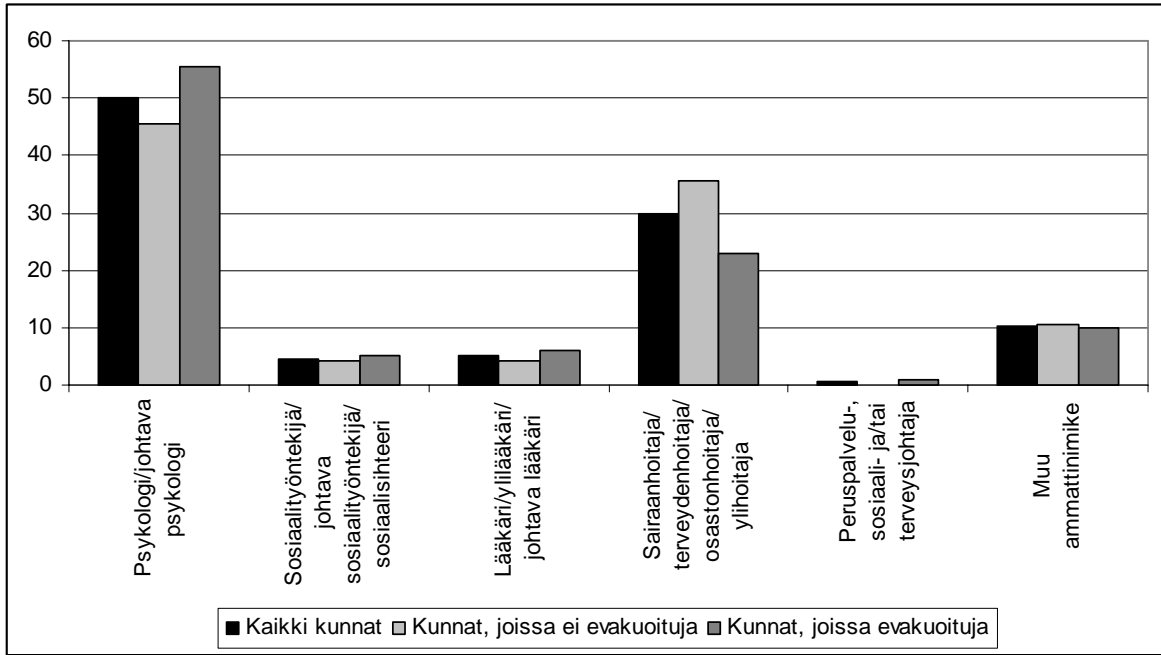
Kysymys 3. Kriisityön pääasiallinen sisältö?

Välitöntä henkistä ensiapua ja psykososiaalista tukea tarjoaa kunnista lähes puolet. Psykologinen jälkipuinti on järjestetty neljässä viidestä kunnasta. Jälkipuinnin jälkeinen seuranta on järjestetty puolessa kunnista, ja hoidon tarpeen arviointi ja jatkohoitoon ohjaus kahdessa kolmasosassa.

Kriisityön eri muodot eivät ole toisiaan poissulkevia. Vastanneista kunnista yli kolmasosassa (84) kriisityö käsittää kaikki eri muodot välittömästä henkisestä ensiavusta ja psykososiaalisesta tuesta aina hoidon arviointiin ja jatkohoitoon ohjaukseen asti. Psykologinen jälkipuinti ainoana kriisityön muotona oli käytössä 21 kunnassa.

Kysymys 4. Kriisiryhmän vetäjän ammatti?

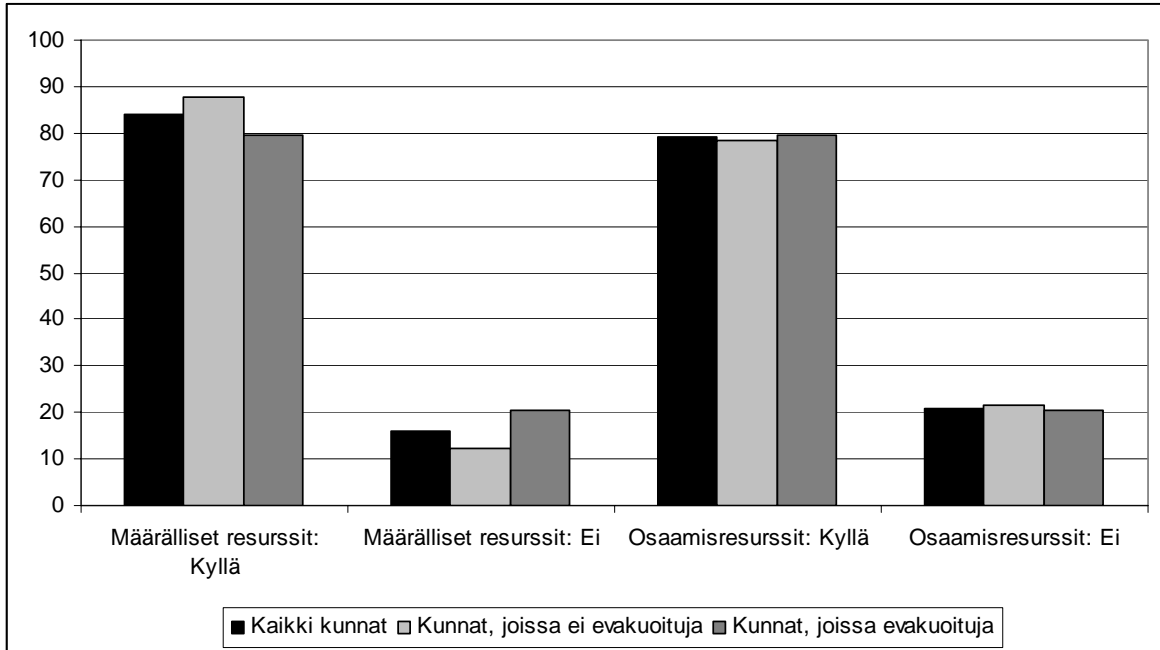
Ammatiltaan puolet kriisiryhmien vetäjistä on psykologeja ja kolmannes hoitajia. Lääkäreitä tai sosiaalityöntekijöitä on molempia noin viisi prosenttia, ja kymmenesosalla on jokin muu ammattinimike. Psykologien osuus ammattihenkilöistä korostuu hieman niissä kunnissa, joissa on katastrofialueilta evakuoituja.

Kuva 4. Kriisiryhmän vetäjän ammatti. Vastausten prosenttijakauma (n=222)

Kysymys 5. Ovatko kunnan kriisiyön resurssit riittävät normaalitilanteessa?

Selvityksen tärkeimpiä tavoitteita oli saada tietoa kuntien ajankohtaisista tarpeista Aasian luonnononnettomuuden uhrien auttamiseksi. Siksi selvitettiin toisaalta psykososiaalisen kriisiavun määrällisiä resursseja ja osaamista kunnissa lähiviikkoina nimenomaan Aasian luonnononnettomuuteen liittyen ja toisaalta jatkohoidon määrällisiä ja osaamisresursseja pidemmällä aikavälillä.

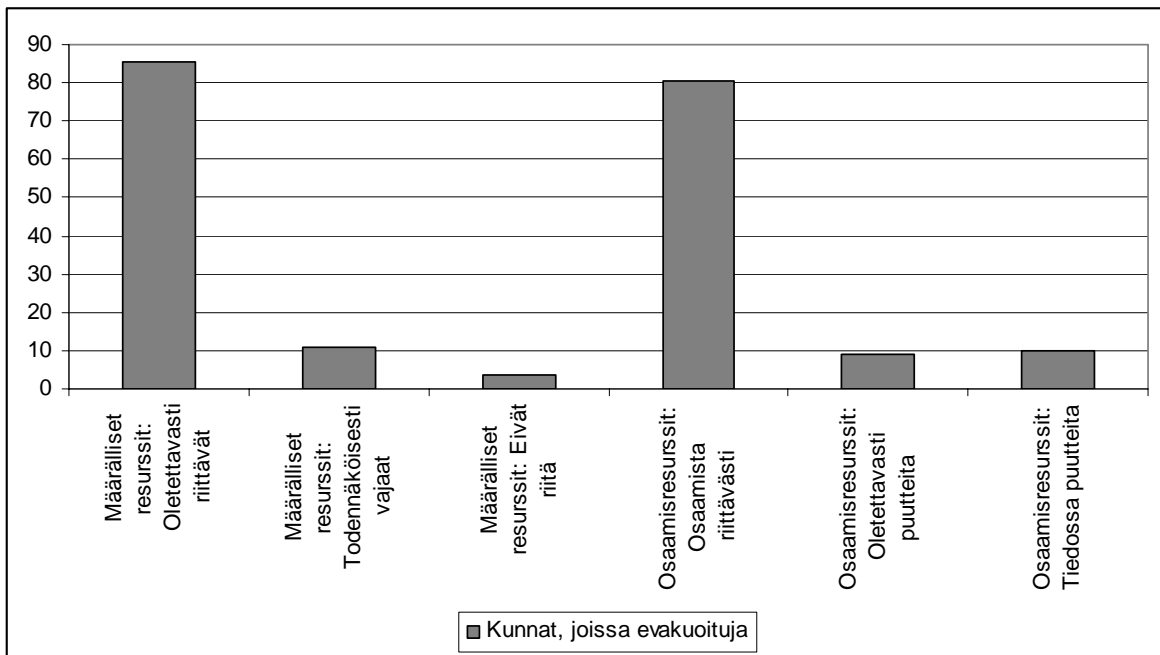

Kuva 5. Ovatko kunnan kriisiyön a) määrälliset, b) osaamisresurssit riittävät normaalitilanteessa? Vastausten prosenttijakaumat (määrälliset resurssit: n=255, osaamisresurssit: n=253)

Sekä määrälliset että osaamisresurssinsa arvioi normaalitilanteessa riittäviksi neljä viidestä kunnasta. Kunnissa ei ole suuria eroja sen suhteen, onko kunnissa katastrofialueilta evakuoituja vai ei. Vain määrälliset resurssit vaikuttavat olevan hieman heikommät niissä kunnissa, joissa evakuoituja on.

Kysymys 6. Ovatko kunnan kriisiytön resurssit riittävät Kaakkois-Aasian luonnonkatastrofin jälkeisen psykologisen kriisiavun toteuttamiseen lähiviikkoina?

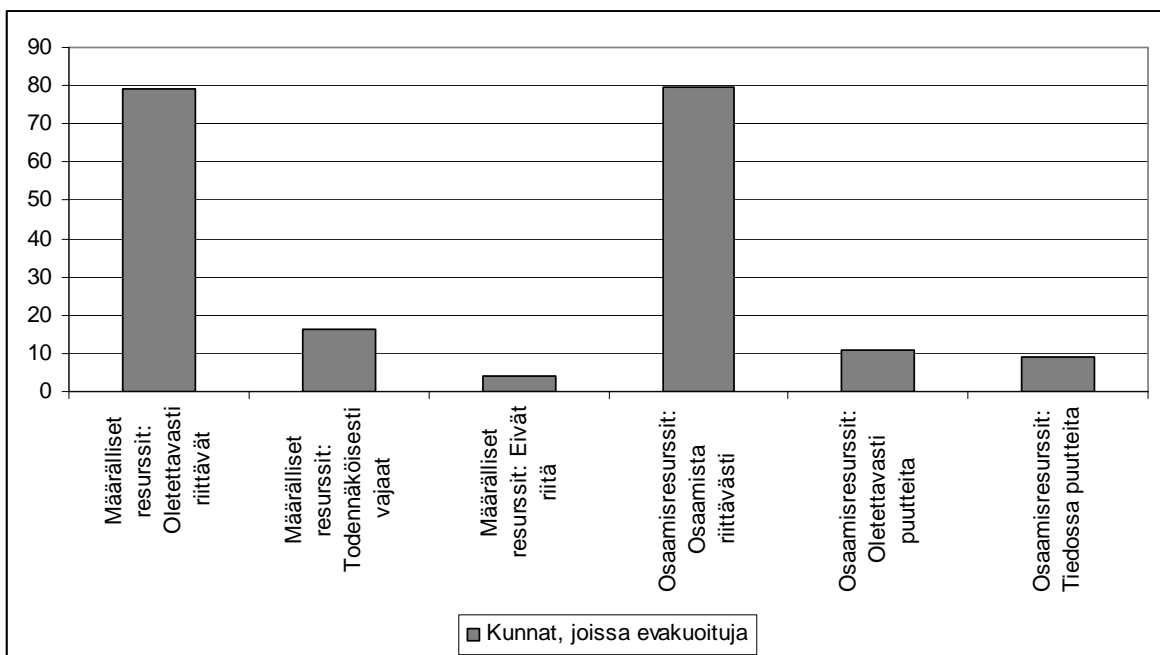
Lyhyellä aikavälillä on mielekästä tarkastella vain niitä kuntia, joissa on katastrofialueilta evakuoituja. Yli 80 % arvioi määrälliset resurssinsa riittäviksi, ja varmasti vajaiksi vain kolme prosenttia. Rungas 11 % arvioi resurssinsa todennäköisesti vajaiksi. Osaamisresurssit katsotaan lyhyellä aikavälillä niin ikään riittäviksi yli neljässä viidestä kunnasta, ja kymmenessä prosentissa on osaamisessa tiedoissa puutteita.

Kuva 6. Ovatko kunnan kriisiytön a) määrälliset, b) osaamisresurssit riittävät Kaakkois-Aasian luonnonkatastrofin jälkeisen psykologisen kriisiavun toteuttamiseen lähiviikkoina? Vastausten prosenttijakaumat (määrälliset resurssit: n=118, osaamisresurssit: n=119)

Kysymys 7. Ovatko kunnan palvelujärjestelmän resurssit riittävät Kaakkois-Aasian luonnonkatastrofin jälkeen tarvittavan jatkohoidon (kriisin ja trauman hoito) toteuttamiseen?

Kuten kriisityönkin, on myös palvelujärjestelmien resursseja luonnonkatastrofin jälkeiseen hoitoon järkevää tarkastella vain niiden kuntien osalta, joita katastrofi kosketti, ts. kuntien, joiden asukkaita oli evakuoitujen joukossa. Sekä määrälliset että osaamisresurssinsa arvioi palvelujärjestelmien osalta oletettavasti riittäviksi neljä viidestä kunnasta, joten tilanne oli lähes sama kuin kriisityön resurssien osalta. Kuitenkin yli 15 % kunnista arvioi, että määrälliset resurssit ovat todennäköisesti vajaat, ja 4 % totesi, että resurssit eivät riitä jatkohoidon toteuttamiseen. Myös osaamisresurssinsa arvioi puutteellisiksi lähes yhtä moni kunta. Lähes viidennes kunnista siis arvioi, että palvelujärjestelmän osaamisresurssit ovat joko todennäköisesti tai selvästi vajaat jatkohoidon toteuttamista ajatellen.

Kuva 7. Ovatko kunnan palvelujärjestelmän a) määrälliset, b) osaamisresurssit riittävät Kaakkois-Aasian luonnonkatastrofin jälkeen tarvittavan jatkohoidon (kriisin ja trauman hoito) toteuttamiseen? Vastausten prosenttijakaumat (määrälliset resurssit: n=121, osaamisresurssit: n=119)

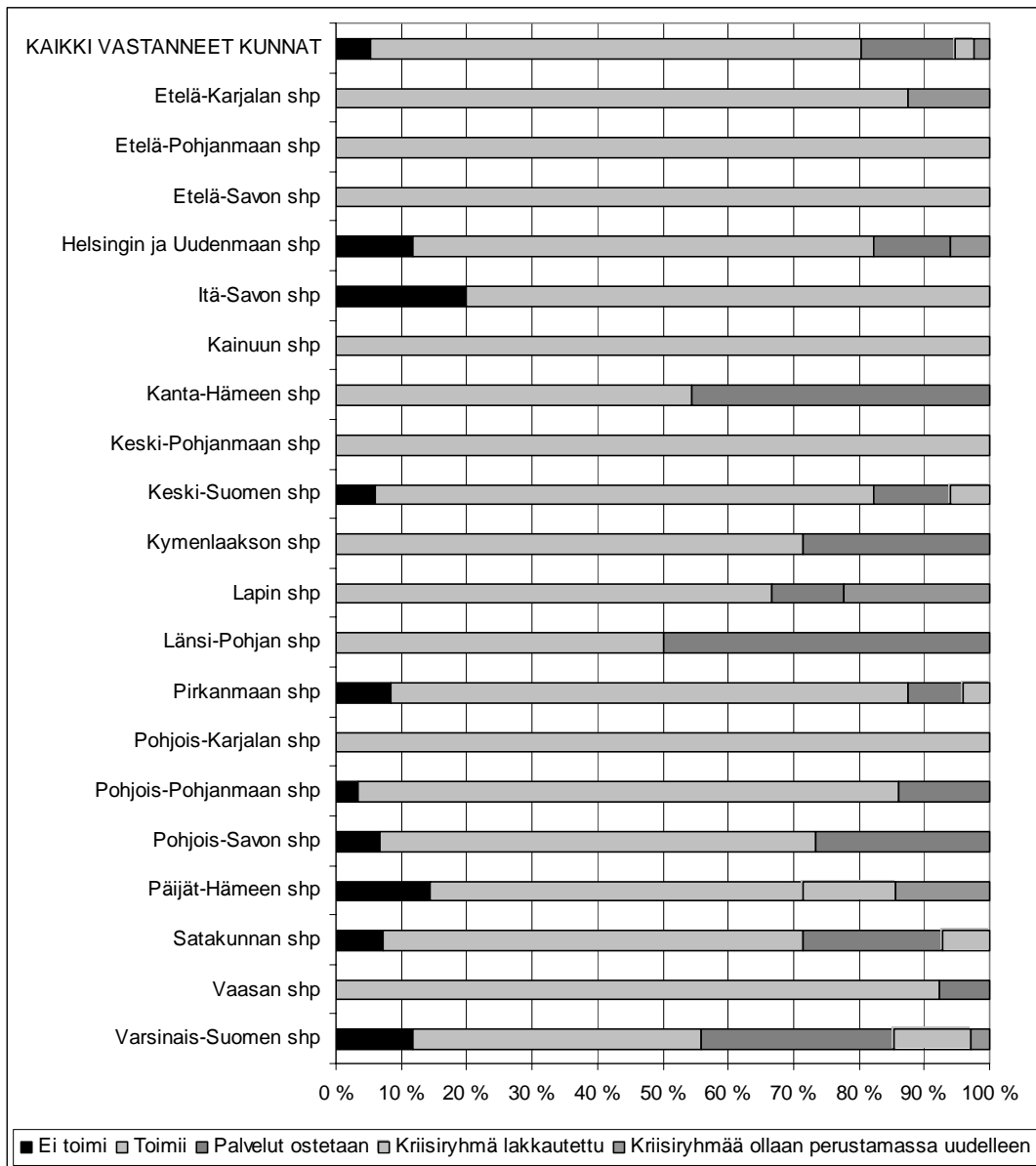
Kriisityön erot alueittain

Kriisityön tilannetta kunnittain selvitetessä kuntia ei tarkasteltu erikseen, vaan ne jaettiin kahteen ryhmään sen mukaan, asuiko niissä Aasian katastrofialueilta evakuoituja vai ei. Tässä luvussa kuntien eroja tarkastellaan jakamalla ne maantieteellisesti eri alueisiin. Luonteva alueyksikkö tässä yhteydessä käytettäväksi on sairaanhoitopiiri.

Sairaanhoitopiireittäin tarkasteltuna psykososiaalisen kriisityön tarjonnassa, saatavuudessa ja ajankohtaisissa tarpeissa on huomattaviakin eroja. On kuitenkin pidettävä mielessä, että kyselyyn osallistuneiden kuntien lukumäärä joidenkin sairaanhoitopiirien alueilla on hyvin

pieni, ja tällöin harvat kunnat määrittävät koko sairaanhoitopiirin tilanteen. Kuitenkin lähes jokaisessa sairaanhoitopiirissä yli puolet kunnista osallistui kyselyyn (kuva 1).

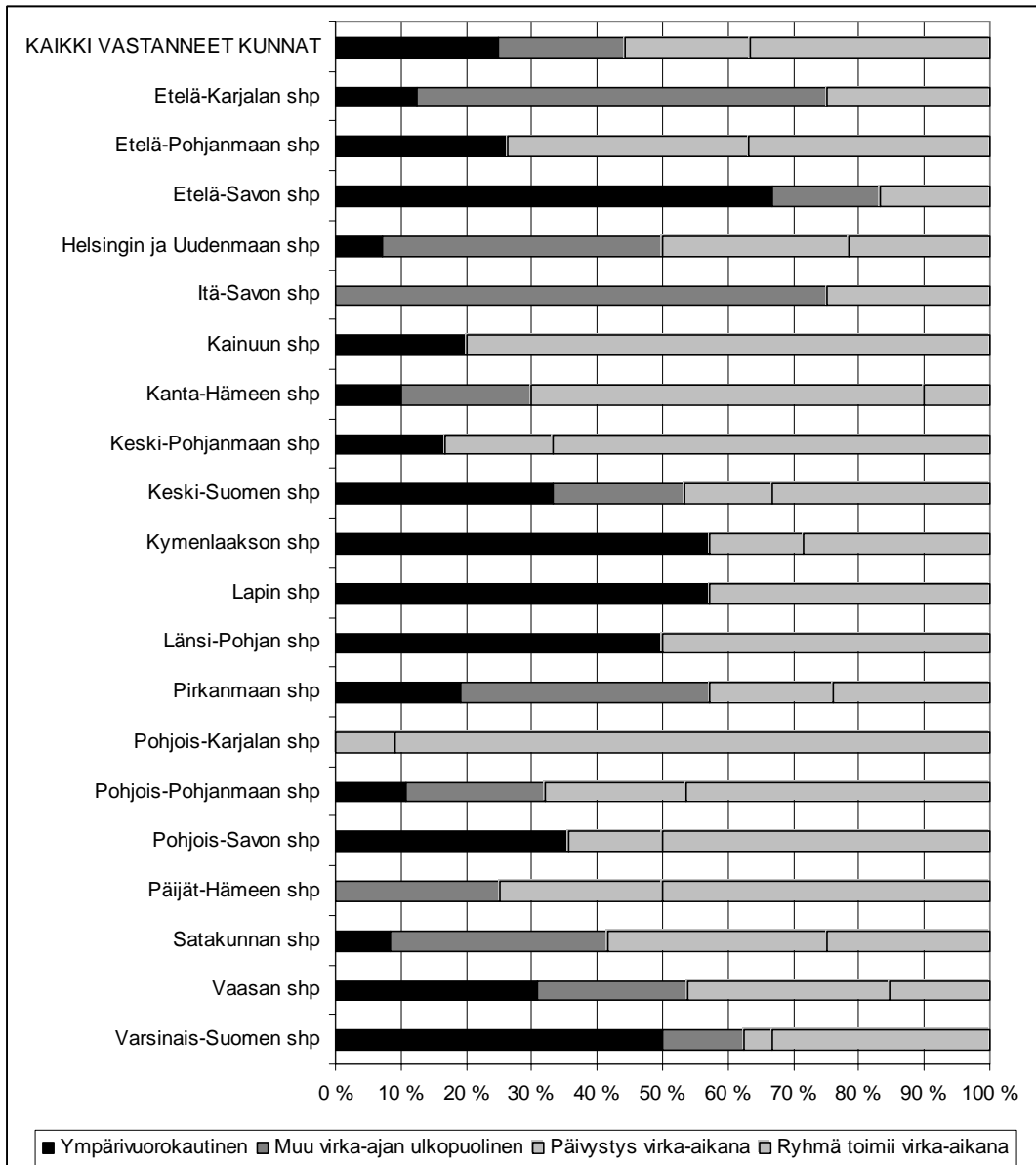
Tässä luvussa käsitellään vain kysymykset 1, 2, 4 ja 5. Kysymyksiä 6 ja 7 ei ole mielekästä käsitellä sairaanhoitopiiriakohtaisesti sen vuoksi, että niiden informaatio koskee vain kuntia, joissa asuu katastrofialueilta evakuoituja. Kysymyksessä 3, jossa eri vastausvaihtoehdot eivät sulje toisiaan pois, jakoa sairaanhoitopiirien mukaan ei katsota mielekkääksi.

Kuva 8. Toimiiko kunnassa kriisiryhmä äkillisiä traumaattisia tilanteita varten? Tilanne kunnissa sairaanhoitopiireittäin. Vastausten prosenttijakaumat (n=260)

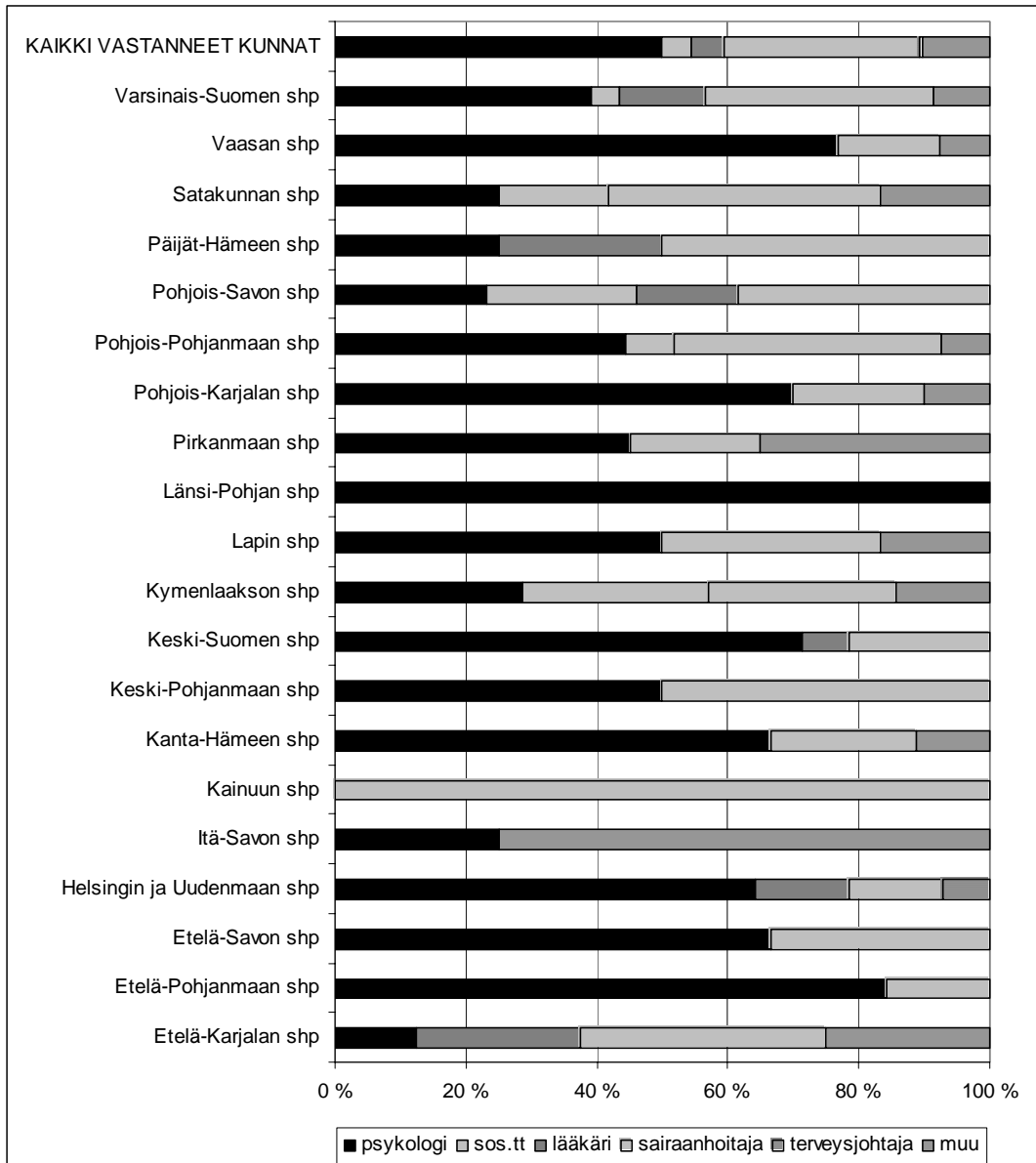
Kyselyyn osallistuneista kunnista kaikissa Etelä- ja Keski-Pohjanmaan, Etelä-Savon, Kainuun sekä Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiireissä sijaitsevilla kunnilla toimii oma kriisiryhmä. Niin ikään tilanne on hyvä Kanta-Hämeen, Kymenlaakson ja Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirien kunnissa, joissa kaikissa on kriisiryhmä joko omasta takaa tai ulkopuolelta

hankittuna. Jokaisen sairaanhoitopiirin alueella yli puolet kunnista on organisoinut kriisi-
työn jollain tavalla.

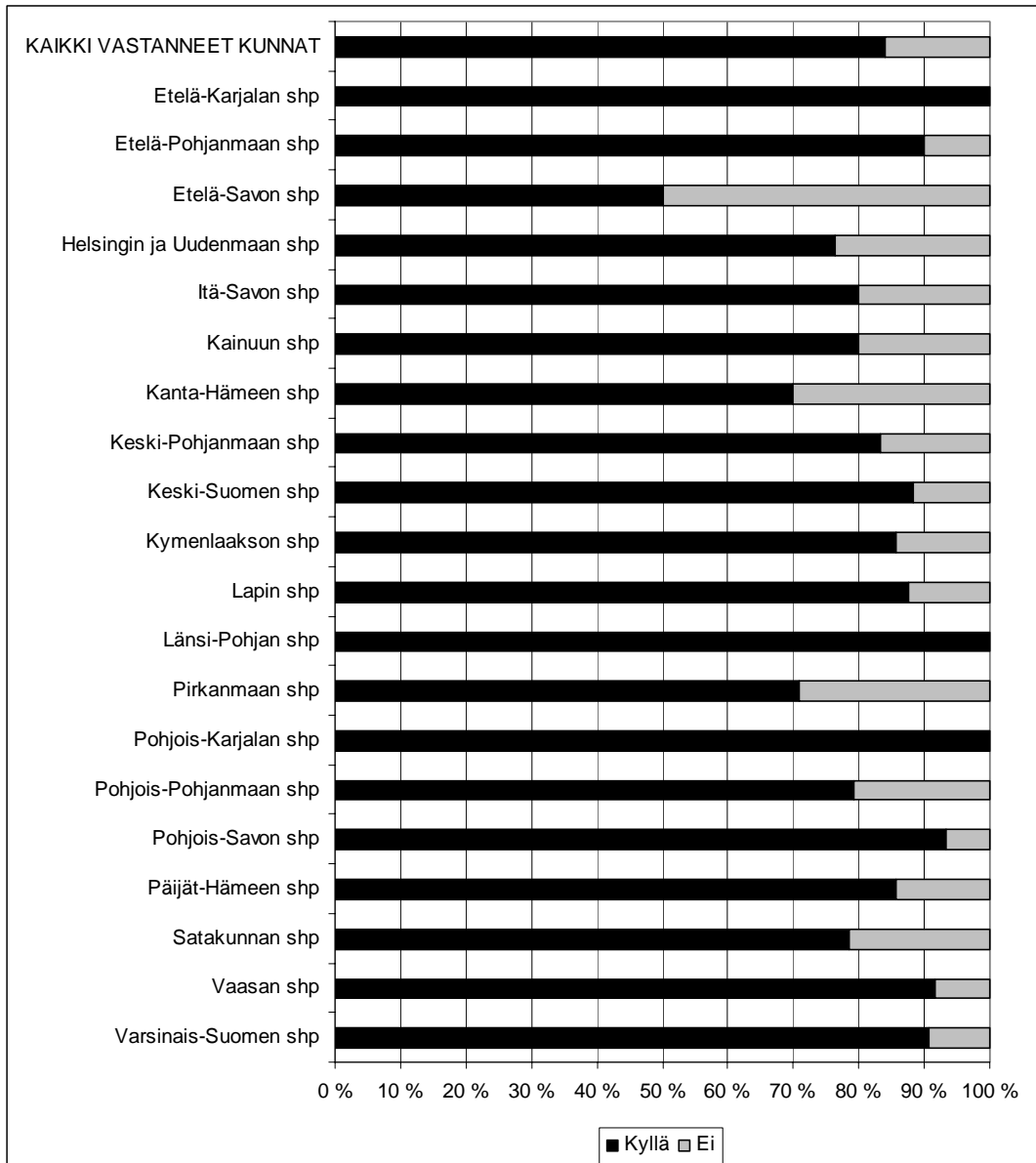
Kuva 9. Kriisiryhmän tavoitettavuus. Tilanne kunnissa sairaanhoitopiireittäin. Vastausten prosenttijakaumat (n=230)

Ympäri vuorokautisesti on kriisiryhmä tavoitettavissa vähintään puolessa Etelä-Savon, Kymenlaakson, Lapin, Länsi-Pohjan ja Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirien kunnista. Suurimmassa osassa sairaanhoitopiirejä vähintään puolessa kunnista toimii ympäri vuorokautinen tai muuten virka-ajan ulkopuolinen päivystys. Vain Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiirin kunnissa päivystys on ainoastaan virka-aikana tapahtuvaa.

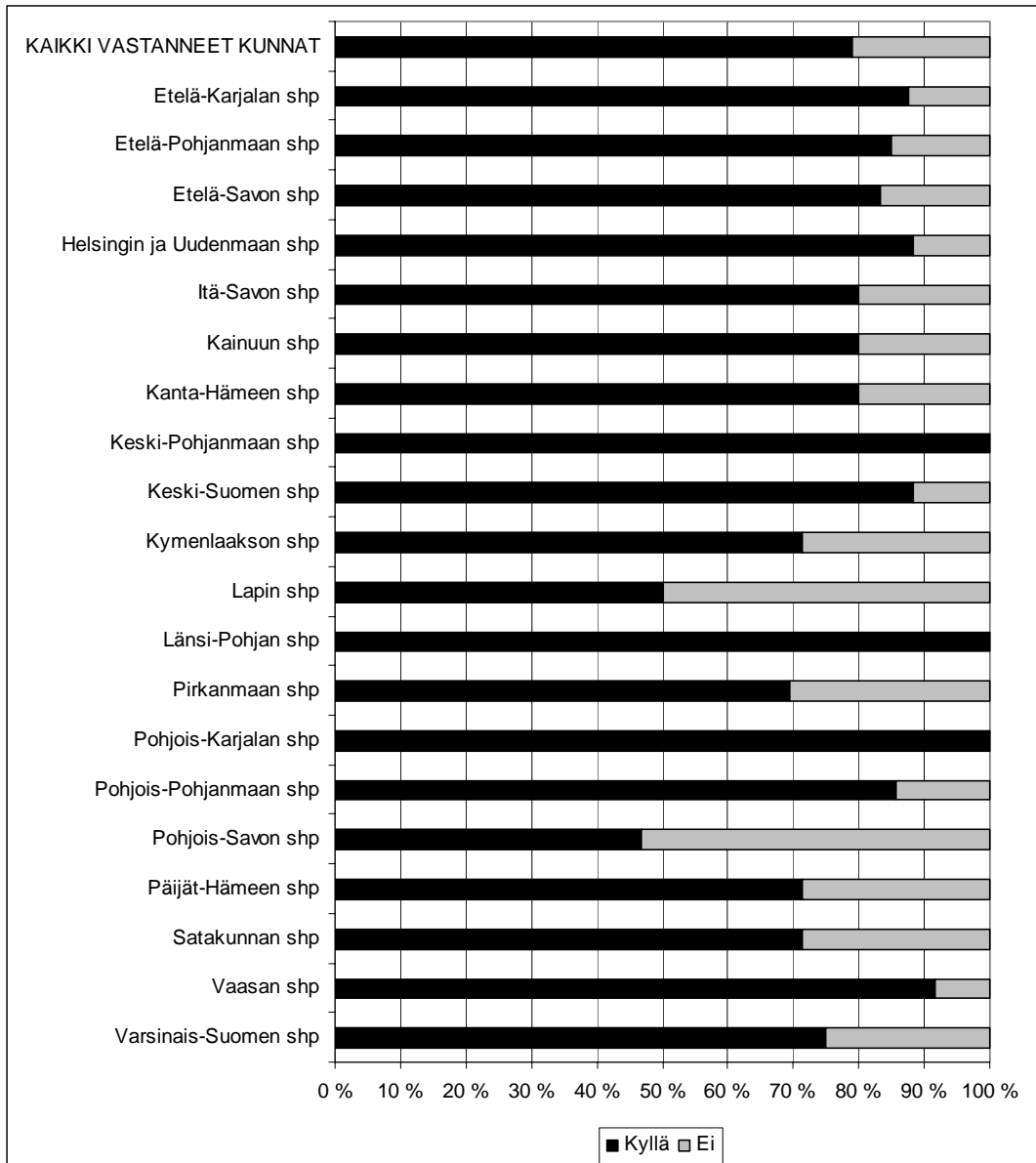
Kuva 10. Kriisiryhmän vetäjän ammatti. Tilanne kunnissa sairaanhoitopiireittäin. Vastaus-
ten prosenttijakaumat (n=222)

Suurimmassa osassa sairaanhoitopiireistä kriisiryhmien vetäjät kunnissa edustavat useita ammatteja. Vain Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin kunnissa kaikki ryhmänvetäjät ovat psykologeja. Kainuun sairaanhoitopiirin kunnissa puolestaan kaikki vetäjät ovat sairaanhoitajia.

Kuva 11. Ovatko kunnan kriisityön määrälliset resurssit riittävät normaalitilanteessa? Tilanne kunnissa sairaanhoitopiireittäin. Vastausten prosenttijakaumat (n=255)

Kriisityön määrälliset resurssit katsotaan riittäviksi yli neljässä viidestä kunnasta maanlaajuisesti. Sairaanhoitopiireittäin tarkasteltuna tilanne on hyvin tasainen. Kolmessa sairaanhoitopiirissä peräti kaikki kunnat arvioivat määrälliset resurssinsa riittäviksi. Ainoastaan yhden piirin alueella vain puolet kunnista katsoi resurssiensa olevan riittävät.

Kuva 12. Ovatko kunnan kriisityön osaamisresurssit riittävät normaalitilanteessa? Tilanne kunnissa sairaanhoitopiireittäin. Vastausten prosenttijakaumat (n=253)

Samoin kuin määrälliset, myös osaamisresurssit on arvioitu riittäviksi suunnilleen neljässä viidestä kunnasta maanlaajuisesti. Sairaanhoitopiirien mukaan jaettuna alueellista eroa on hieman enemmän kuin määrällisten resurssien kohdalla. Kuitenkin myös osaamisresurssissa arvioivat riittäviksi kolmen sairaanhoitopiirin kaikki kunnat.

Kriisityön tilanne kunnittain väestöosuuksien mukaan

Aikaisemmin tässä raportissa on käsitelty kriisityön tilannetta ja alueellaisia eroja perusyksikkönä kunta. Tässä luvussa tarkastellaan edelleen tilannetta kunnittain, mutta nyt päähuomio on kunnissa asuvan väestön määrässä. Luvussa selvitetään, paljonko väestöä sijoittuu eri vastausluokkiin. Näin saadaan käytännönläheisempi kuva tilanteesta, koska pelkäs-

tään kuntiin rajoittuneessa tarkastelussa kuntien väkilukujen erot eivät vaikuta tulokseen mitenkään.

Eroa sen mukaan, asuuko kunnassa katastrofialueilta evakuoituja, ei kysymyskohtaisesti tehdä. Kysymyksissä 1-5 tarkastellaan koko väestöä, ja kysymyksissä 6 ja 7 vain niiden kuntien väestöä, joissa asuu evakuoituja.

Kunnittain tarkasteltuna kriisityön on organisoinut, joko itse tuotettuna tai ulkopuolelta ostettuna, 89 % kyselyyn osallistuneista kunnista. Tilanne on vielä parempi tarkasteltaessa näissä kunnissa asuvan väestön määrää; 94 % kuntien kokonaisväestöstä asuu kunnissa, joissa kriisiapua on kunnan puolesta tarjolla.

Taulukko 1. Toimiiko kunnassa kriisiryhmä äkillisiä traumaattisia tilanteita varten? Väestön osuudet eri vastausluokissa

Kriisiryhmän toimiminen	n	%
Ei toimi	107 525	2,9
Toimii	2 789 962	75,0
Palvelut ostetaan	707 920	19,0
Kriisiryhmä lakkautettu	36 790	1,0
Kriisiryhmä ollaan perustamassa uudelleen	78 771	2,1
Yhteensä	3 720 968	100,0

Myös kriisiryhmän tavoitettavuus paranee jonkin verran tarkasteltaessa tilannetta väestöosuuksien mukaan. Kyselyyn osallistuneista kunnista 44 %:ssa kriisiryhmä on tavoitettavissa virka-ajan ulkopuolella, osassa ympäri vuorokauden. Näissä kunnissa asuu hieman yli 52 % kuntien väestöstä.

Taulukko 2. Kriisiryhmän tavoitettavuus. Väestön osuudet eri vastausluokissa

Kriisiryhmän tavoitettavuus	n	%
Ympäri vuorokautinen päivystys	972 530	27,9
Muu virka-ajan ulkopuolinen päivystys	849 752	24,3
Päivystys virka-aikana	1 124 370	32,2
Ryhmä toimii virka-aikana (ei varsinaista päivystäjää; nimilista olemassa)	544 523	15,6
Yhteensä	3 491 175	100,0

Kriisityön pääasiallisessa sisällössä väestöosuuksien mukaan ei ole suurempia eroja kunta-kohtaiseen tarkastelutapaan. Vain välitön henkinen ensiapu ja psykososiaalinen tuki koskettavat hieman pienempää osaa väestöstä kuin kunnista.

Taulukko 3. Kriisityön pääasiallinen sisältö. Väestön osuudet eri vastausluokissa

Kriisityön sisältö	n
Välitön henkinen ensiapu ja psykososiaalinen tuki (alle 24 tuntia tapahtumasta)	1 523 387
Psykologinen jälkipuinti (24-72 tuntia tapahtumasta)	3 395 128
Psykologisen jälkipuinnin jälkeinen seuranta	2 452 242
Hoidon tarpeen arviointi ja jatkohoitoon ohjaus	2 863 861
Muu	297 593

Kriisiryhmien vetäjien ammateissa on väestöosuuksien mukaan tarkasteltuna jonkin verran eroa kuntakohtaiseen tarkasteluun kahden ammattiryhmän kohdalla. Psykologeja on hie-

man vähemmän ja sairaan- tai muita hoitajia vastaavasti enemmän. Muiden ammattiryhmien osuudet ovat yhtä marginaalisia molemmilla tarkastelutavoilla.

Taulukko 4. Kriisiryhmän vetäjän ammatti. Väestön osuudet eri vastausluokissa

Ammattinimike	n	%
Psykologi/johtava psykologi	1 472 347	43,1
Sosiaalityöntekijä/johtava sosiaalityöntekijä/sosiaalisihteri	171 906	5,0
Lääkäri/ylilääkäri/johtava lääkäri	141 936	4,2
Sairaanhoidaja/terveydenhoitaja/osastonhoitaja/ylihoitaja	1 259 412	36,8
Peruspalvelu-, sosiaali- ja/tai terveysjohtaja	31 361	0,9
Muu ammattinimike	342 869	10,0
Yhteensä	3 419 831	100,0

Kriisityön sekä määrälliset että osaamisresurssit katsottiin riittäviksi suunnilleen neljässä kunnassa viidestä. Väestöstä riittävien osaamisresurssien piirissä on myös lähes neljä viidennestä, mutta riittävien määrällisten resurssien piirissä vain vajaa kaksi kolmannesta. Tämä antaa vihjeitä siitä, että määrälliset resurssit ovat riittämättömpiä useassa väkiluvultaan keskimääräistä suuremmassa kunnassa.

Taulukko 5. Ovatko kunnan kriisityön resurssit riittävät normaalitilanteessa? Väestön osuudet eri vastausluokissa

Resurssit	Riittävät		Eivät riitä	
	n	%	n	%
Määrälliset resurssit	2 303 256	62,3	1 393 374	37,7
Osaamisresurssit	2 849 696	77,3	834 975	22,7

Kuten kuntakohtaisessakin tarkastelussa, on kriisiavun lyhyen aikavälin riittävyyden suhteen myös nyt mielekästä tarkastella vain kuntia, joissa asuu katastrofialueilta evakuoituja.

Siinä missä kuntakohtaisesti tarkasteltuna sekä määrälliset että osaamisresurssit arvioitiin riittäviksi yli 80 %:ssa kunnista, väestöstä vain alle kaksi kolmasosaa asuu niissä kunnissa joissa osaamisresurssit katsotaan riittäviksi. Tästä voinee jälleen päätellä, että monessa väestöltään suuressa kunnassa resurssit ovat riittämättömämmät kuin pienemmissä.

Taulukko 6. Ovatko kunnan kriisityön resurssit riittävät Kaakkois-Aasian luonnonkatastrofin jälkeisen psykologisen kriisiavun toteuttamiseen lähiviikkoina? Väestön osuudet eri vastausluokissa

Määrälliset resurssit	n	%
Riittävät	2 545 494	83,9
Vajaat	220 435	7,3
Eivät riitä	268 062	8,8
Yhteensä	3 033 991	100,0

Osaamisresurssit	n	%
Riittävät	1 934 956	63,7
Oletettavasti puutteita	170 837	5,6
Tiedossa puutteita	932 031	30,7
Yhteensä	3 037 824	100,0

Kunnista määrälliset sekä osaamisresurssinsa arvioi palvelujärjestelmien osalta oletettavasti riittäviksi neljä viidestä, samoin kuin kriisityön resurssien osalta. Väestön osuus näissä kunnissa on huomattavasti pienempi, määrällisten resurssien osalta alle 60 % ja osaamisresurssienkin osalta vain reilut 60 %. Väkirikkaiden kuntien vaikutus lienee todennäköinen selitys tässäkin tapauksessa.

Taulukko 7. Ovatko kunnan palvelujärjestelmän resurssit riittävät Kaakkois-Aasian luonnonkatastrofin jälkeen tarvittavan jatkohoidon (kriisin ja trauman hoito) toteuttamiseen? Väestön osuudet eri vastausluokissa

Määrälliset resurssit	n	%
Riittävät	1 781 663	58,2
Vajaat	1 172 140	38,3
Eivät riitä	107 896	3,5
Yhteensä	3 061 699	100,0

Osaamisresurssit	n	%
Riittävät	1 923 978	63,4
Oletettavasti puutteita	763 589	25,1
Tiedossa puutteita	349 204	11,5
Yhteensä	3 036 771	100,0

Katastrofialueilta evakuoitujen eri kysymysluokissa

Edellisessä luvussa tarkasteltiin kunnissa asuvan väestön osuuksia kyselyn eri vastausluokissa. Luku kuvasi täten tilannetta potentiaalisten kriisiavun tarvitsijoiden kannalta. Tässä luvussa keskitytään pelkästään katastrofialueilta evakuoituihin 2600 ihmiseen, ja selvitetään, millaisen kunnallisen kriisiavun piirissä he ovat.

Evakuoituista yli 96 %, eli vielä enemmän kuin koko väestöstä, asuu kunnissa, joissa kriisiapu on organisoitu. Kun vielä otetaan huomioon, että puolentoista prosentin osalta kriisiryhmää ollaan perustamassa uudelleen, huomataan, että vain reilut kaksi prosenttia evakuoituista asuu kunnissa, joissa ei kriisiapua ole järjestetty eikä näillä näkymin tulla järjestämään.

Taulukko 8. Toimiiko kunnassa kriisiryhmä äkillisiä traumaattisia tilanteita varten? Evakuoitujen määrä eri vastausluokissa

Kriisiryhmän toimiminen	n	%
Ei toimi	35	1,9
Toimii	1397	76,1
Palvelut ostetaan	368	20,1
Kriisiryhmä lakkautettu	5	0,3
Kriisiryhmä ollaan perustamassa uudelleen	30	1,6
Yhteensä	1835	100,0

Siinä missä koko väestöstä asuu vähän yli 52 % kunnissa, joissa kriisiryhmä päivysti myös virka-ajan ulkopuolella, evakuoituista näissä kunnissa asuu 49 %. Lukema on siis suunnilleen sama. Suurempi ero on suppeampien päivystysaikojen kunnissa. Niistä huomattavasti useammassa toimii varsinainen päivystys niiden kuntien osalta, joissa evakuoituja asuu.

Taulukko 9. Kriisiryhmän tavoitettavuus. Evakuoitujen määrä eri vastausluokissa

Kriisiryhmän tavoitettavuus	n	%
Ympäri vuorokautinen päivystys	411	23,2
Muu virka-ajan ulkopuolinen päivystys	457	25,8
Päivystys virka-aikana	765	43,2
Ryhmä toimii virka-aikana (ei varsinaista päivystäjää; nimilista olemassa)	136	7,7
Yhteensä	1769	100,0

Kriisityön pääasiallisessa sisällössä ei ole suurempia eroja evakuoitujen ja koko väestön osuuksissa. Jakauma on vain hieman tasaisempi; psykologisen jälkipuinnin ja sen jälkeisen seurannan sekä hoidon tarpeen arvioinnin ja jatkohoitoon ohjauksen osuudet ovat melko samansuuruisia. Kaikki neljä nimettyä kriisityön muotoa toteutuvat yli viidensadan evakuoitun kohdalla.

Taulukko 10. Kriisityön pääasiallinen sisältö. Evakuoitujen määrä eri vastausluokissa

Kriisityön sisältö	n
Välitön henkinen ensiapu ja psykososiaalinen tuki (alle 24 tuntia tapahtumasta)	613
Psykologinen jälkipuinti (24-72 tuntia tapahtumasta)	1735
Psykologisen jälkipuinnin jälkeinen seuranta	1339
Hoidon tarpeen arviointi ja jatkohoitoon ohjaus	1557
Muu	150

Evakuoidut asuvat koko väestöä huomattavasti useammin kunnissa, joissa kriisiryhmän vetäjänä toimii sairaanhoitaja tai muu hoitaja. Kolmannes asuu kunnissa, joissa ryhmää vetää psykologi. Kuten koko väestöstäkin, myös evakuoiduista asuu vain pieni osa kunnissa, joissa ryhmänvetäjä edustaa jotakin muuta ammattiryhmää.

Taulukko 11. Kriisiryhmän vetäjän ammatti. Evakuoitujen määrä eri vastausluokissa

Ammattinimike	n	%
Psykologi/johtava psykologi	544	31,2
Sosiaalityöntekijä/johtava sosiaalityöntekijä/sosiaalishteeri	69	4,0
Lääkäri/ylilääkäri/johtava lääkäri	81	4,6
Sairaanhoitaja/terveydenhoitaja/osastonhoitaja/ylihoitaja	895	51,3
Peruspalvelu-, sosiaali- ja/tai terveystoimintajohtaja	18	1,0
Muu ammattinimike	138	7,9
Yhteensä	1745	100,0

Osaamisresurssien arvioidaan olevan riittävät kunnissa, joissa asuu evakuoiduista lähes 80 %. Luku on lähes sama koko väestönkin osalta. Määrälliset resurssit sen sijaan katsotaan riittäviksi harvemmalle kuin joka toiselle evakuoidulle.

Taulukko 12. Ovatko kunnan kriisityön resurssit riittävät normaalitilanteessa? Evakuoitujen määrä eri vastausluokissa

Resurssit	Riittävät		Eivät riitä	
	n	%	n	%
Määrälliset resurssit	856	46,9	968,0	53,1
Osaamisresurssit	1458	79,9	366,0	20,1

Taulukossa 12 kuvataan normaalitilanteen resursseja. Evakuoitujen kannalta tärkeämpiä ovat kuitenkin välittömän tuen antamisen resurssit Kaakkois-Aasian luonnononnettomuuden jälkeen. Taulukoista 12 ja 13 nähdään, että siinä missä normaalitilanteessa määrälliset resurssit ovat heikohkot, ovat ne kuitenkin lyhyellä aikavälillä riittävät 85 %:lle evakuoituista. Osaamisresursseissa tilanne on sen sijaan päinvastainen.

Taulukko 13. Ovatko kunnan kriisityön resurssit riittävät Kaakkois-Aasian luonnonkatastrofin jälkeisen psykologisen kriisiavun toteuttamiseen lähiviikkoina? Evakuoitujen määrä eri vastausluokissa

Määrälliset resurssit	n	%
Riittävät	1 559	85,3
Vajaat	86	4,7
Eivät riitä	183	10,0
Yhteensä	1 828	100,0

Osaamisresurssit	n	%
Riittävät	964	52,7
Oletettavasti puutteita	67	3,7
Tiedossa puutteita	798	43,6
Yhteensä	1 829	100,0

Palvelujärjestelmien resurssien suhteen evakuoitujen tilanne on heikompi kuin kriisityön resurssien suhteen. Vain puolet evakuoituista asuu kunnissa, joissa palvelujärjestelmän sekä määrälliset että osaamisresurssit ovat riittävät. Tässäkin lienee syynä se, että evakuoituja asuu paljon väkirikkaissa kunnissa, joissa resurssit eivät välttämättä ole riittävät suhteessa väestömäärään.

Taulukko 14. Ovatko kunnan palvelujärjestelmän resurssit riittävät Kaakkois-Aasian luonnonkatastrofin jälkeen tarvittavan jatkohoidon (kriisin ja trauman hoito) toteuttamiseen? Evakuoitujen määrä eri vastausluokissa

Määrälliset resurssit	n	%
Riittävät	889	48,3
Vajaat	894	48,6
Eivät riitä	57	3,1
Yhteensä	1 840	100,0

Osaamisresurssit	n	%
Riittävät	957	52,4
Oletettavasti puutteita	660	36,2
Tiedossa puutteita	208	11,4
Yhteensä	1 825	100,0

Johtopäätökset

Suomen kunnista lähes 90 prosenttia on järjestänyt kriisityön jollain lailla. Tilanne on vielä parempi tarkasteltaessa näissä kunnissa asuvan väestön määrää: 94 % kuntien kokonaisväestöstä asuu kunnissa, joissa kriisiapua on kunnan puolesta tarjolla. Vaikka kriisiryhmä toimii näin kattavasti, alle puolet kunnista tarjoaa kriisiapua virka-ajan ulkopuolella. Kriisityö on jatkumo, palvelujärjestelmän kokonaisuus, joka pitää sisällään monia erilaisia interventiomuotoja. Noin joka kolmannessa kunnassa on käytössä kaikki kriisityön eri muodot välittömästä henkisestä ensiavusta ja psykososiaalisesta tuesta aina hoidon arviointiin ja jatkohoitoon ohjaukseen asti. Yleisimmin käytössä oleva interventio, psykologinen jälki-puinti on ainoana kriisityön muotona käytössä vain 21 kunnassa. Kriisiryhmän vetäjänä toimii useimmiten psykologi. Normaalitylanteessa neljä viidestä kunnasta arvioi sekä määrälliset ja osaamisresurssinsa riittäviksi.

Raportin yhtenä tavoitteena oli selvittää, miten kriisityö toteutuu kunnissa, joissa asuu katastrofialueilta evakuoitilentoilla palanneita. Kriisiavun järjestämisen ja toiminnan suhteen kunnat eivät juuri eroa toisistaan. Sekä määrällisten että osaamisresurssien suhteen eroja esiintyy enemmän: evakuoituja asuu enemmän kunnissa, joissa resurssit koetaan normaalitylanteessakin riittämättömiksi. Tilanne heikkenee, kun tarkastellaan resurssien riittävyyttä Kaakkois-Aasian luonnononnettomuuden jälkeisen psykologisen kriisiavun ja tarvittavan jatkohoidon toteuttamiseksi lähiviikkoina. Kriisiapua on saatavilla samalla tavoin kuin normaalitylanteessa, mutta osaamisresurssit arvioidaan normaalitylannetta useammin riittämättömiksi. Tarvittavan jatkohoidon kannalta tilanne on vieläkin heikompi: noin puolet evakuoituista asuu kunnissa, joissa sekä määrälliset että osaamisresurssit katsotaan riittämättömiksi. Nämä erot saattavat selittyä osin sillä, että evakuoituidut asuvat yleensä väkiluvultaan keskimääräistä suuremmissa kunnissa, joissa kriisiapua on kyllä saatavilla, mutta resurssit ovat puutteelliset.

Kyselyyn osallistui 263 kuntaa (63 %) tasaisesti eri puolilta Suomea. Kyselyyn vastanneiden kuntien alueella asuu noin 82 prosenttia Suomen väestöstä. Katastrofialueilta evakuoituidut olivat kotoisin 191 eri kunnasta. Kyselyyn vastanneista kunnista evakuoituja asui 121 kunnassa ja asukkaita näissä kunnissa oli runsas kolme miljoonaa. Näin ollen voidaan arvioida, että tämä raportti antaa suhteellisen hyvän kuvan sekä kriisiavun järjestämisestä ja toiminnasta normaalitylanteessa että Kaakkois-Aasian luonnononnettomuuden johdosta tarvittavan kriisiavun ja jatkohoidon resursseista.

Liite 1. Kyselylomake

tu-kysely

Mert-

Yhteydenotto p.(09) 3967
2481
merttu@stakes.fi

SUOMEN KUNTALIITTO
FINLANDS KOMMUNFÖRBUND

[Mertun etusivu](#) | [Taustaa tutkimuksesta](#) | [Ohje](#) | [Lomakkeet](#) | [Mallikunta](#) | [Yhteenveto Palvelupuusta \(lomake 2\)](#) | [Lopetus](#)

Kuntien psykososiaalisen kriisityön nykytilan selvitys

Kriisityön määritelmä

Kriisityöllä tarkoitetaan tässä kyselyssä kriisityötä erikseen organisoituna kriisiryhmien toimintana (perustuu valmiuslainsäädännössä eri viranomaisille määriteltyihin tehtäviin). Kriisityö näin määriteltynä käsittää kaikki ne toiminnot, joita toteutetaan äkillisen, traumaattisen tilanteen kohdanneiden ihmisten auttamiseksi.

Kriisiryhmän määritelmä

Kunnassa toimiva kriisiryhmä on yleensä terveyskeskuksen yhteyteen perustettu moniammatillinen ryhmä, joka koostuu sosiaali- ja terveydenhuollon, muiden hallinnonalojen ja usein myös vapaaehtoisjärjestöjentyöntekijöistä. Ryhmä tarjoaa alueen asukkaille psykososiaalista tukea ja palveluja onnettomuuksissa ja muissa traumaattisissa tapahtumissa.

Huom! Tällä lomakeella näkyy kunnan aikaisemmin syöttämät tiedot, joita käyttäjä voi muokata. Jos kunta on syöttänyt lomakkeen useamman kerran, kaikki tiedot eivät välttämättä tule näkyviin.

Kysymykset

1. Toimiiko kunnassa kriisiryhmä äkillisiä traumaattisia tilanteita varten?

Ei toimi. **Siirry vastaamaan kysymyksiin 5 - 7.**

Toimii

Palvelut ostetaan. Mikä taho tuottaa palvelut?

Kriisiryhmä lakkautettu. **Siirry vastaamaan kysymyksiin 5 - 7.**

Kriisiryhmää ollaan perustamassa uudelleen. Milloin?

Siirry vastaamaan kysymyksiin 5 - 7.

2. Kriisiryhmän tavoitettavuus

Ympäri vuorokautinen päivystys

Muu virka-ajan ulkopuolinen päivystys

Päivystys virka-aikana

Ryhmä toimii virka-aikana aikana (ei varsinaista päivystäjää; nimilista olemassa)

3. Kriisityön pääasiallinen sisältö (rastita kaikki mahdolliset vaihtoehdot)

Välitön henkinen ensiapu ja psykososiaalinen tuki (alle 24 tuntia tapahtumasta)

Psykologinen jälkipuinti (24-72 tuntia tapahtumasta)

Psykologisen jälkipuinnin jälkeinen seuranta

Hoidon tarpeen arviointi ja jatkohoitoon ohjaus

Muu, mikä?

4. Kriisiryhmän vetäjän ammatti

Psykologi/johtava psykologi

Sosiaalityöntekijä/johtava sosiaalityönt./ sosiaalisihtööri

Lääkäri/ylilääkäri/johtava lääkäri

Sairaanhoitaja/terv.hoitaja/osastonhoitaja/ylihoitaja

Peruspalvelu-, sosiaali- ja/tai terveystoimintajohtaja

Muu ammattinimike, mikä?

5 Ovatko kunnan kriisityön resurssit riittävät normaalitilanteessa?

1. Määrälliset resurssit

Kyllä

Ei

2. Osaamisresurssit

Kyllä

Ei

Mitä valmiuksia tulisi kehittää?

6. Ovatko kunnan kriisityön resurssit riittävät Kaakkois-Aasian luonnonkatastrofin jälkeisen psykologisen kriisiavun toteuttamiseen **lähiviikkoina (akuuttivaiheessa)**?

1. Määrälliset resurssit

Oletettavasti riittävät

Todennäköisesti vajaat

Eivät riitä

2. Osaamisresurssit

Osaamista riittävästi

Osaamisessa oletettavasti puutteita. Mitä?

Osaamisessa tiedossa puutteita. Mitä?

7. Ovatko kunnan palvelujärjestelmän resurssit riittävät Kaakkois-Aasian
luonnonkatastrofin
jälkeen tarvittavan **jatkohoidon** (kriisin ja trauman hoito) toteuttamiseen ?

1. Määrälliset resurssit

Oletettavasti riittävät

Todennäköisesti vajaat

Eivät riitä

2. Osaamisresurssit

Osaamista riittävästi

Osaamisessa oletettavasti puutteita. Mitä?

Osaamisessa tiedossa puutteita. Mitä?

Tallenna muutokset